

ÇİN-HİNDİSTAN SINIR ANLAŞMAZLIĞI: BÖLGESEL REKABETTE YENİ GERİLİM

Beyazıt ERKİN

Dış Politika ve Güvenlik Araştırmaları Merkezi

Giriş

Nüfus bakımından dünyanın en kalabalık iki ülkesi olan ve dünya nüfusunun üçte birinden fazlasının yaşadığı Çin ile Hindistan arasındaki tartışmalı Himalayalar sınırında haftalardır yaşanan gerginlik kapsamında iki tarafın bölgeye binlerce asker sevk etmesi ve tahkimat yapması neticesinde sorun yeni bir boyut kazanmıştır.

Çin ve Hindistan'ın son yıllarda göstermiş olduğu hızlı ekonomik büyüme ve bölgesel üstünlük kurma çabaları, iki ülke arasındaki sorunların yeniden gündeme gelmesine neden olmuştur. Bu iki ülkenin nüfuslarının her geçen gün artması da mevcut sorunlara yenilerini eklemektedir. İki ülke arasındaki gerginliği artıran bir başka etken ise iki ülkenin de altyapı çalışmalarına yönelmesi ve bu kapsamda sınır hattına yakın bölgelerde inşaat faaliyetlerini sıklaştırmasıdır.

Söz konusu gerginlikler geçtiğimiz ay içerisinde başlayan ve son günlerde şiddetlenen sınırda askerî çatışmaların yaşanmasıyla tırmanışa geçmiştir. Uzun zamandır devam eden sınır anlaşmazlıkları, Ladakh bölgesinin doğusunda ve Sikkim eyaletinde iki ülke askerleri arasında yaşanan çatışmalarla yeniden tırmanışa geçmiş, iki ülkenin savaşın eşiğine geldiğine dair haberler dahi yapılmıştır.¹

Sınırdaki Tırmanan Gerginlik

5-9 Mayıs tarihleri arasında Sikkim'de yaşanan ve iki ülkeden yüz civarında askerinin yaralandığı çatışmalar sonrasında Çin Halk Kurtuluş Ordusu, Ladakh bölgesine tahkimat yapmıştır. Hint Ordusu'nun Leh kentinde konuşlu piyade tümeninden bazı

¹ "İki ülke savaş eşiğinde! Çıkan çatışmada 3 asker öldü", *Türkçün*, 16.06.2020.

taburlarını “teyakkuz bölgelerine” sevk etmesiyle bölgedeki gerilimin daha da arttığı görülmüştür.² Yaşanan çatışmalar alışılmışın dışında, herhangi bir ateşli silah kullanılmadan meydana gelmiş, buna rağmen çok sayıda asker yaralanmıştır.³

Uzun yıllardır gerginlik yaşanmayan yaklaşık 3500 kilometre uzunluğundaki Hindistan-Çin sınırında, son gelişmelerle beraber eski sıcak çatışma ortamına tekrar dönülmüştür. Hint Hükümetinin iddialarına göre, Çinli askerler 2016-2018 yılları arasında Hindistan sınırını 1,025 kez ihlal etmiştir. Ayrıca Hindistan’ın eski Pekin Büyükelçilerinden Aşkok K. Kantha, 5-9 Mayıs tarihleri arasında yaşanan olaylara ilişkin yaptığı değerlendirmesinde, “*Durum ciddi. Bunun belli bir bölgeyle sınırlı bir olay olduğunu düşünmüyorum. Çin bu kez daha saldırgan bir tavır içinde. İki tarafın da az sayıda asker bulundurulması gereken bölgeye oldukça fazla sayıda asker sevk etti. Çin ya bölgede hak iddiasında bulunuyor ya da Hindistan’a hassas jeopolitik konularda daha dikkatli olması gerektiği mesajını vermeye çalışıyor*” ifadeleriyle bölgede yaşanan gerginliğin geçmiş yıllardaki örneklerine benzemediğine işaret etmiştir.⁴

İki ülke arasındaki son gerginlik, 15 Haziran 2020 tarihinde Çin ve Hindistan arasında sorunlu bölge olarak gösterilen Galwan Vadisi’nde yaşanan çatışmalardan kaynaklanmıştır. İlk kez can kaybına yol açan bu olay, 20 Hint askerinin hayatını yitirmesine ve 76 askerinin de yaralanmasıyla neticelenmiştir. Hint Ordusu, 17 askerinin görev başında ağır yaralandığını, bölgedeki soğuk havaya maruz kalarak öldüğünü ve toplam can kaybının 20’ye çıktığını açıklamıştır.⁵

Hindistan’da Ulaşım Bakanlığı görevini yürüten V.K. Singh, TV News24 kanalına yaptığı açıklamada, Çin-Hindistan arasında yaşanan çatışmada en az 40 Çin askerinin hayatını yitirdiğini söylemiştir. Buna karşılık Çin’den yapılan açıklamaya göre, Çin’in de bu çatışmada zayıf olduğu doğrulanmış fakat ölü sayısına dair herhangi bir bilgi verilmemiştir. Çatışmayla ilgili bir açıklama da Çin Dışişleri Bakanlığından gelmiştir. Çin Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Zhao Lijien, Pekin’de gerçekleştirdiği basın toplantısında, Hint askerlerinin iki taraf arasında varılan uzlaşmayı ciddi biçimde ihlal ettiğini, sınırı iki kez yasa dışı yollarla geçtiğini ve Çin personeline provokatif saldırılar düzenlediğini belirterek, bunun iki sınır gücü arasında ciddi fiziksel çatışmayla sonuçlandığını söylemiştir. Ayrıca Zhao, bu sorunu diyalog ve müzakerelerle çözmek, sınırdaki gerilimi azaltmak, barış ve huzuru yeniden sağlamak için Çin ve Hindistan’ın anlaşmaya vardığını öne sürdürmüştür. Ek olarak Çin Hükümeti olayla ilgili Hindistan’ı güçlü bir şekilde protesto ederek aynı olayın yaşanmaması için Hint askerlerinin sıkı bir disiplin altına alınmasını talep etmiştir. Hindistan Dışişleri

² “Çin-Hindistan Sınırında Gerginlik: İki Ülke Bölgeye Binlerce Asker Gönderdi, Trump Arabuluculuk Önerdi”, *BBC*, 28.05.2020.

³ “Çin ile Hindistan arasında Keşmir Sınırında Çatışma: İki Nükleer Güç Arasındaki Gerilim Neden Tırmanıyor?”, *BBC*, 17.06.2020.

⁴ Ashok Sharma, “What’s Behind Latest India-China Border Tension”, *Associated Press*, 31.05.2020.

⁵ “Son Dakika: Dünya Bu Bölgeye Kilitlendi! Çin ve Hindistan Arasında Çatışma”, *Sabah*, 17.06.2020.

Bakanlığının yaptığı açıklamada ise, bu çatışmanın Çin'in bölgedeki mevcut statükoyu değiştirme isteği sonucunda yaşandığı öne sürülmüştür.

Tarafların yaptıkları resmî açıklamalara bakıldığında, iki tarafın da tıpkı eski çatışmalarda olduğu gibi yine birbirilerini suçladığı görülmektedir. 15-17 Haziran'da yaşanan çatışmalarının bitmesiyle birlikte iki ülkenin barış ve huzurun yeniden temin edilmesi için anlaştıkları açıklanmıştır.⁶ Bu anlaşmadan sonra Hindistan kendi sınırında hayatını yitiren Çinli askerlerin cenazelerinin alınması için Çin Hükümeti'ne izin vermiştir. Son gelişmelerin ardından gerilim azalsa da dünyanın iki nükleer gücünün hak iddiasında bulunduğu bu coğrafyada kalıcı bir çözüm olmadığı sürece bu ve benzeri çatışmaların devam etme riskinin az olmadığı anlaşılmaktadır.⁷

Çin-Hindistan Anlaşmazlığı

Çin ve Hindistan arasında yaşanan bu gerginlik, iki ülke ilişkilerinin çalkantılı tarihsel boyutuna bir kez daha göz atma gerekliliğini doğurmuştur. Sorunun tarihsel seyrini ele alarak günümüze dek getirmek, çatışmayı anlamak ve anlamlandırmak için önemlidir. Bu çerçevede, sorunun köklerine inilecek olursa, iki ülke arasındaki sınır sorunları 1950'li yıllardan başlayıp günümüze kadar ulaşmaktadır. Bu sorunların muharebe yönünden ilk ciddi tezahürü 1962 yılındaki Çin-Hindistan Savaşı ya da diğer adıyla Çin-Hindistan Sınır Çatışması'dır. Yaklaşık bir ay süren savaş sonucunda Çin Ordusu savaş üstünlüğünü elde etmiş olsa da taraflar arasında imzalanan ateşkes anlaşması ile beraber iki ülke de savaş öncesi sınırlarına geri dönmüştür.

Pakistan'ın 1947 yılında Hindistan'dan ayrılmasıyla ortaya çıkan Keşmir sorununa Çin'in de dâhil olması, Çin-Hindistan ilişkilerinde ayrı bir kırılmaya ve sorunların çok boyutlu bir hal almasına neden olmuştur. Devam eden süreçte belli başlı çatışmalar yaşanmış olsa da iki ülke ciddi sonuçları olabilecek çatışmalardan kaçınmış ve sınırlardaki mevcut durumun korunmasına özen göstermiştir. Bütün bu toprak bütünlüğü sorunları günümüze dek yönetilebilir seviyelerde kalmış olsa da Sikkim'de yaşanan gelişmeler, problemin ve maksadın geçmişteki örneklerinden sıyrıldığına işaret etmektedir. Zira iki taraf da ihtilafı sınır bölgelerinde konuşlandırdıkları ağır silahlarda ve asker mevcudiyetlerinde artışa gitmeyi tercih etmişlerdir.⁸

Son gelişmelere neden olan faktörlerden bahsedilecek olunursa son yıllarda iki ülke ihtilafı olan sınır bölgesinde altyapı çalışmalarına hız vermiş ve yaz aylarına girilen dönemlerde bir rutin haline dönüşen sınır devriyelerinde artış yaşanmıştır. Sınır üzerinde uzlaşma sağlanmış herhangi bir haritanın söz konusu olmaması ve sivil-askeri altyapı projelerine hız verilmesi, iki ülke arasındaki sınır ihtilaflarını canlı tutan faktörlerin başında gelmektedir.

⁶ "Çin, Hindistan ile anlaşacağını duyurdu", *TRT Haber*, 17.06.2020.

⁷ "Son Dakika: Büyük Risk! Dünya Nefesini Tuttu, Savaş", *Milliyet*, 18.06.2020.

⁸ Muhammet N. Taşçı, "Hindistan-Çin Sınırında Gerginlik Tırmanıyor", *Anadolu Ajansı*, 22.05.2020.

Diğer bir husus Hindistan'ın Nisan 2019'da Galwan Vadisi çevresinde Darbuk-Shyok-Daulat Beg Oldie yolunu tamamlaması ve bu stratejik bölgede güçlü bir pozisyon elde etmesi olmuştur. Çin, Hindistan'ın Galwan Vadisi bölgesinde kendi sınırlarını aşarak Çin topraklarına girdiğini ve bölgede yasadışı bir yapılanmaya gittiğini iddia etmiştir.⁹ Bunun üzerine sınırdaki güvenlik önlemleri Çin yönetimi tarafından artırılmıştır. İki ülke arasındaki sorunlar yaşanan gelişmeler ışığında artışa geçmiştir. Hindistan yönetimi ise sınırın 10 km içerisinde, Hindistan topraklarında faaliyet gösterdiğini iddia etmiştir.¹⁰

Yaşanan olaylar üzerine Hindistan Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Anurag Srivastava, geçtiğimiz hafta Çin'in "son zamanlarda Hindistan'ın normal devriyelerini engellemeye yönelik faaliyetlerde bulunduğunu" söylemiş ve Hindistan'ın egemenliğini ve güvenliğini sürdürmeye büyük önem verdiklerini ifade etmiştir. Çin Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Zhao Lijian ise yaptığı açıklamada, "iki ülkenin sorunları diyalog ve istişare yoluyla doğru bir şekilde çözebileceğini" söylemiştir. Ayrıca ABD Başkanı Donald Trump'ın, iki ülkeye itidal çağrısı yaptığını ve Pekin ile Yeni Delhi arasında arabuluculuk yapma teklifinin de reddedildiğini bildirmiştir.

Son olarak yeni tip koronavirüs (Kovid-19) salgınının yaşanan gerginlikteki etkisine bakılacak olursa ABD'nin bu gerilimdeki rolü görülecektir. Kovid-19 ile beraber ekonomik krizin baş göstermesi, bunun paralelinde artan ABD-Çin gerginliği ve ayrıca yaklaşan ABD seçimleri de bu kapsamda göz ardı edilmemelidir. Zira ABD tarafından Çin Halk Cumhuriyeti'ne yöneltilen ağır suçlamalar ve Çin karşıtı söylemler Çin yönetimini bölgede agresifleştirmiştir. Diğer yandan ABD, Hindistan'a temkinli olması yönünde telkinde bulunmuştur.

Hindistan açısından bakıldığında Çin'in hem bölgesel hem de küresel anlamda son yıllarda artan girişimleri bölgesel rekabette Hindistan'ı Çin'in gerisine düşürmüştür. Çin'in Pakistan ile Kuşak ve Yol Girişimi üzerinden ilişkilerini derinleştirmesi, Cibuti'de denizaşırı askerî bir üs kurması, Hint Okyanusu'nda artan operasyonları ve sınır ülkeleri ile iyi ilişkiler geliştirmesi, Hindistan açısından tehdit olarak algılanmıştır. Nitekim yaşanan son sınır sorunlarını da bu olaylardan bağımsız düşünmemek doğru olacaktır.

Sonuç

Nihai okumada şunları söylemekte yarar vardır: Her ne kadar anlaşmazlık yol inşaatı olarak gözükse de arkasında iki ülkenin kıvışan bölgesel rekabeti söz konusudur. Hindistan, Çin'in rekabet içerisinde olduğu ABD ve Japonya ile geliştirdiği güçlü ilişkilerle, küresel siyasette gücünü artırmaktadır. Daha önceleri hiç olmadığı kadar artan ABD-Hint ilişkileri, Çin tarafında ciddi endişe kaynağı oluşturmaktadır. Bu

⁹ "India and China Face Off Along Disputed Himalayan Border", *Nikkei Asian Review*, 29.05.2020.

¹⁰ Behlül Çetinkaya, "Çin ile Hindistan Arasındaki Sorunun Sebebi Toprak Değil Siyasi ve Ekonomik", *Anadolu Ajansı*, 17.06.2020.

bağlamda Çin ve Hindistan'ın içerisinde olduğu rekabet ortamında Hindistan görece Çin'in gerisinde gözüke de Hindistan'ın ABD ile kurduğu ilişkiler bu yarışta iki ülkeyi terazinin ayrı kefelerinde birbirlerini aynı yükseklikten görmelerine imkân sağlamaktadır. Nitekim her iki ülke de ilişkilerini devam ettirmelerinin yanı sıra sınır sorunları ve bölgesel rekabette yer yer karşı karşıya geleceklerdir.

Bu zeminde her iki devlet için de çatışma olasılığı kısmen saklı olsa da iki ülke de geniş çaplı bir çatışmayı kısa vadede gündeme getirmeyecektir. Her iki ülke için de bu tarz sınır çatışmaları birbirlerini test etmekten öteye gitmeyecektir. Koronavirüs salgını risklerinin devam ediyor olması sebebiyle iki tarafın da durumun kontrolden çıkmasına izin vermeyecekleri ve statükonun devamından yana tutum sergileyecekleri beklenmektedir. Yine de son gelişmeler, tarihî geçmişi olan bu sınır sorununun her an gerginliği tırmandırabilecek potansiyeli halen taşıdığını ortaya çıkarmıştır.

Kaynakça

- Ashok Sharma, "What's Behind Latest India-China Border Tension", *Associated Press*, 31.05.2020, <https://apnews.com/f8f653dba80d71a7b6c07e171fbd77b9>
- BBC, "Çin ile Hindistan arasında Keşmir Sınında Çatışma: İki Nükleer Güç Arasındaki Gerilim Neden Tırmanıyor?", 17.06.2020, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-53079330>
- BBC, "Çin-Hindistan Sınında Gerginlik: İki Ülke Bölgeye Binlerce Asker Gönderdi, Trump Arabuluculuk Önerdi", 28.05.2020, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-52831281>
- Behlül Çetinkaya, "Çin ile Hindistan Arasındaki Sorunun Sebebi Toprak Değil Siyasi ve Ekonomik" *Anadolu Ajansı*, 17.06.2020, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/cin-ile-hindistan-arasindaki-sorunun-sebebi-toprak-degil-siyasi-ve-ekonomik/1880187>
- Milliyet, "Son Dakika: Büyük Risk! Dünya Nefesini Tuttu, Savaş", 18.06.2020, <https://www.milliyet.com.tr/galeri/son-dakika-buyuk-risk-dunya-nefesini-tuttu-savas-6238368/1>
- Muhammet Nazım Taşcı, "Hindistan-Çin Sınında Gerginlik Tırmanıyor", *Anadolu Ajansı*, 22.05.2020, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/hindistan-cin-sinirinda-gerginlik-tirmaniyor/1849964>
- Nikkei Asian Review, "India and China Face Off Along Disputed Himalayan Border", 29.05.2020, <https://asia.nikkei.com/Politics/International-relations/India-and-China-face-off-along-disputed-Himalayan-border>
- Sabah, "Son Dakika: Dünya Bu Bölgeye Kilitlendi! Çin ve Hindistan Arasında Çatışma", 17.06.2020, <https://www.sabah.com.tr/galeri/dunya/son-dakika-dunya-bu-bolgeye-kilitlendi-cin-ve-hindistan-arasinda-gerilim>
- TRT Haber, "Çin, Hindistan ile anlaşacağını duyurdu", 17.06.2020, <https://www.trthaber.com/haber/dunya/cin-hindistan-ile-anlastigini-duyurdu-493560.html>
- Türkgün, "İki ülke savaş eşiğinde! Çıkan çatışmada 3 asker öldü", *Türkgün*, 16.06.2020, <https://www.turkgun.com/iki-ulke-savas-esiginde-cikan-catismada-3-asker-oldu-haber-125129>